

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НІМЕЧЧИНИ

Система освіти Німеччини на теперішній час вважається однією з найкращих у світі: німецькі фахівці високо цінуються в багатьох країнах, в Німеччині проводиться чимало міжнародних досліджень високого рівня, в німецьких вишах навчається майже 400 000 студентів. Високий розвиток економіки країни багато в чому зумовлений ефективністю освіти, якої вдалося досягти завдяки поєднанню багаторічних традицій та безперервній модернізації, розгалуженості освітньої системи, збільшенню фінансування та високим стандартам якості.

Але навіть у такій чітко врегульованій системі є низка проблем, які, як засвідчують вивчені джерела, залишаються актуальними впродовж останній десятиліть. Прагнучи вдосконалення якості освіти, німецькі педагоги, науковці, а також самі учні та їх батьки все більше звертають увагу на недоліки системи та шляхи їх подолання. Деякі з них подібні до проблем сучасної української школи.

Як відомо, навчання в початковій школі в Німеччині триває чотири роки, після чого (на основі оцінок та рекомендацій учителів) діти йдуть в одну з трьох типів шкіл: основну, реальну школу чи гімназію. Від того, в яку школу потрапить учень, залежить його подальше навчання (університет, вища чи професійна школа) та майбутня професійна кар'єра. Тому найбільш обговорюваною проблемою є саме проблема переходу до середньої школи. Педагоги та батьки вважають перш за все, що профільна школа починається занадто рано: проблема вибору постає перед батьками вже тоді, коли діти закінчили перший семестр четвертого класу [1, 2, 3].

В середині навчального року діти отримують рекомендації щодо вибору школи на другому ступені освіти. Далі вирішують батьки: вони відвідують школи у дні відкритих дверей, зважують, побоюючись

прийняти неправильне рішення. Остаточний вибір залежить також від наявності місць в обраній школі. Найпрестижнішою є гімназія, тому бажаючих віддати туди дітей найбільше. Це призводить до того, що часто діти навчаються в школах не згідно своїх здібностей, а згідно уявлень чи можливостей батьків. Основна школа веде до здобуття робітничих професій, до діяльності більш у ремісничій, ніж у промисловій чи торгівельній галузях. Більшість дітей емігрантів ходять до основної школи, оскільки вони зазвичай погано знають німецьку мову, тому гірше підготовлені й не можуть потрапити до школи вищого рівня [1, 2, 3].

Німецькі педагоги та батьки все частіше зауважують, що в10-річному віці дітям зарано обирати фахове спрямування, обирати предмети чи іноземні мови для вивчення (оскільки діти в цей час більше думають про гру, аніж про навчання). Варто запровадити досвід Берліну та Бранденбургу, де початкова школа триває 6 років. За цей час сильніше проявляються здібності на нахили дітей [1, 4].

Наступна проблема, яка залишається актуальною щонайменше два останні десятиліття – нестача вчителів у школах, перш за все початкових та спеціалізованих. Це призводить до великої кількості учнів у класах. Якщо в старшій школі класи не такі численні (15–20 учнів), то в молодшій вони можуть мати до 25–30 учнів. Причиною цього є тенденція росту народжуваності, збільшення кількості емігрантів. Недостатня кількість учителів призводить до коригування навчального плану: деякі дисципліни або взагалі не пропонуються для вивчення, або скорочуються вдвічі. Через невивчений матеріал з основ природничих наук в учнів виникають прогалини у знаннях, заповненню яких у старших класах увага не приділяється. Через нестачу коштів у школах не пропонується заміна предметам, які не викладались [2, с.13–16].

Переповненість класів призводить до іншої проблеми: недостатньої уваги вчителя до вихованців, особливо до контролю їхніх домашніх завдань. Вчитель обмежується поверховою перевіркою, без детальних

коментарів. Особливо негативно це відображується на викладанні мов, зокрема граматики, яка потребує ретельної перевірки. Окрім того, вчителю зовсім не вистачає часу подати новий матеріал більш детально чи пояснити повторно у разі, якщо хтось з учнів не зрозумів.

Оскільки у багаточисельному класі вчитель не встигає поспілкуватись з кожним, мовчазні учні не можуть проявити себе, залишаючись на задньому плані, на відміну від активніших дітей. Наприкінці року перед вчителем постає проблема оцінювання, тому що про більш пасивних дітей в нього є недостатньо інформації. Таким чином, слабші та соромязливі знаходяться в стороні від активніших, вони розслабляються під час уроку, ховаючись за спинами інших [2, с. 55–60].

Оскільки усі школи Німеччини отримують однакове фінансування, це призводить до таких наслідків: популярні в країні гімназії, які не потерпають від нестачі вчителів, ресурсів й мають фінансову підтримку батьків та менш престижні школи знаходяться в рівних умовах. Тому педагоги переконані у необхідності розподілу державної підтримки згідно потреб окремої школи, регіону, кількості учнів (наприклад, створити малочисельні класи там, де є найвища в цьому потреба) [1, 5].

З метою вдосконалення якості початкової освіти німецькі вчені шукають шляхи вирішення низки проблем. По-перше, молодші школярі більш завантажені, ніж учні старших класів. По-друге, заміна щоденних домашніх завдань тижневим плануванням не підходить для молодших школярів: така самоорганізація їх перевантажує (окрім того, домашня робота не є обов'язковою). По-третє, стресом для дітей є те, що спочатку навчання спочатку проходить цікаво та в ігровій формі, але дуже скоро (максимум з другого року) воно стає серйознішим, зобов'язуючим, більш теоретичним, потребує зубріння та обмеження свободи дитини.

Вчитель, особливо у великих класах, не може достатньо часу приділяти кожному. Проблема загострюється, якщо учні погано знають німецьку мову. Це стосується переважно дітей іноземців, які не мають

можливості більше займатись мовою, тому відстають у навчанні. Поряд з мовами, як зазначають педагоги, варто більше уваги приділяти спортивним заняттям, а не лише мистецьким дисциплінам: вони розвивають здібності не гірше, ніж музика. Окрім концентрації уваги роботи пальців виховується командний дух та відповідальність [2, с. 37–44].

Якщо початкову освіту німецькі вчені-педагоги критикують через недостатній індивідуальний підхід до учня, профільні школи мають свої недоліки: недостатня профільна підготовка в гімназіях, недостатня увага вивченню іноземних мов, недооцінка здібних дітей. Різниця між сильними та слабкими учнями в межах одного рівня може бути значною, хоча різні типи шкіл мають це регулювати. Загалом у школярів обмежені можливості для вибору школи (наприклад, через відсутність місць), в той час як у гімназію можуть потрапити слабкі діти. Проблема з педагогічними кадрами може призводити до того, що діти вимушені обирати професійне спрямування не згідно інтересів, а відповідно до наявності вчителів з певної дисципліни. При переході в іншу школу чи на інший ступінь навчання школи проводять тестування, університети теж тестують на професійну придатність, хоча всі учні складають випускний іспит. Постійне проходження тестування, а також занадто довга тривалість навчання в школі викликає незадоволення в багатьох учнів. Багато з них вважає, що варто запозичити систему освіти інших країн, де навчаються менше та якісніше.

Принципи оцінювання учнів та діяльність педагогів також зазнають останнім часом критики. Особливі здібності вихованців не стимулюються, вимоги вчителів можуть значно відрізнятись (один завантажує постійними завданнями та проектами, у іншого учні отримують високі бали задарма), за асоціальну поведінку дітей не карають. Педагоги, в свою чергу, не вважають позитивним те, що сучасні школи дають дітям забагато свободи та автономії у навчанні, залишаючи вчителів пасивну роль. Він є

спостерігачем, який не може дати всім учням чіткі вказівки й допомогти, що позбавляє їх шансу розвиватись краще [1, 2].

Хоча поширеною є думка, що німецька школа добре готує дітей до практичного життя та повсякденних труднощій, однак це більш характерно для приватних шкіл. Німецькі вчені зауважують, що школа навчає основам наук про природу, водночас не даючи знань сучасного практичного життя (як відкрити банківський рахунок, як захистити персональні дані, як правильно поводитись з грошима тощо). Також вони підкреслюють необхідність активнішого використання нових технологій в навчальному процесі.

Ще на одну проблему науковці звертають увагу останнім часом: школи занадто турбуються про свій імідж, про привабливу «картинку» в суспільстві замість того, щоб зосередитись на вирішенні внутрішніх проблем. Вони прагнуть гарно презентувати заклад та підкреслити позитивні сторони з метою забезпечення підтримки державних органів, а також щоб привабити більше учнів, водночас замовчуючи про нестачу вчителів чи відсутність деяких дисциплін [2, с. 75–78].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Overesch, Anne: Wie die Schulpolitik ihre Probleme (nicht) löst. Deutschland und Finnland im Vergleich. Münster u. a.: Waxmann, 2007. – 351 S.
2. Plötzgen, Sebastian D : Probleme und Chancen des deutschen Bildungssystems. Eine Bestandsaufnahme aus Schülersicht. / von Sebastian D. Plötzgen – Marburg : Tectum Verlag, 2003. – 327 S.
3. <https://www.campusnaturalis.de/magazin/bildungssystem-in-deutschland-probleme-fuer-kinder-vorprogrammiert/>
4. https://www.focus.de/familie/schule/bildungspolitik/deutschland-trippelt-nach-vorne-pisa-studie_id_1988970.html
5. [//www.sueddeutsche.de/bildung/schule-aufstieg-durch-bildung-dieses-versprechen-muss-deutschland-wieder-halten-1.4111899](http://www.sueddeutsche.de/bildung/schule-aufstieg-durch-bildung-dieses-versprechen-muss-deutschland-wieder-halten-1.4111899)